

عبدالرحمن صدیق

لہ میٹرووی ٹیسلا میرو، لہ دیدی
زاخایانی ٹائینی ناوداری کوردستانہوہ

دیساری
مہکتدیس، تہہ فقیدنی
یہکتی زانیانی ئانی ئیسلا، کوردستان

عہدولترہ حمان سدیق

نہورۆز لہ میژووی ئیسلامیی و،

لہ دیدی زانیانی ئانی

ناوداری کوردستانہوہ

۲۰۱۱

چاپی یہکەم

هەولیر- کوردستان

ژماره (٨)

له بـلاوكراوه كانى مه كته بى ته نفيزى
يه كيتى زانايانى ئاينى ئيسلامى كوردستان

* نه ورۆز له ميژووى ئيسلامى و، له ديدى زانايانى ئاينى ناودارى كوردستانه وه

* عه بدولره حمان سديق

* نه خشه سازى و بهرگ: كۆمپيوتهرى دمريا

* تيراژ: (١٠٠٠) دانه

* چاپى يه كه م- هه وئير ٢٠١١

* چاپخانه: شه هاب- هه وئير

له بهرئوه بهرايه تى گشتى كتيبخانه گشتيه كان ژماره ي سپاردنى (٦١٧) سالى (٢٠١١) پيدراوه

هەموو سالیك و، وەكو پیشەى سەدان سالى لە مەوبەرى گەلەكەمان، لەسەر لوتكەى چیاكان و گردو تەپۆلكەو شوینە بەرزەكاندا، لە ئیوارەى رۆژى پێش نەورۆزدا، ناگرى سەرکەوتن دەكەینەو، بۆ یادی سەرکەوتنى شوێشى كاوەى ناسنگەر، كۆتایین هاتنى لاپەرپەیهكى زولم و زۆردارى لە میژووی نەتەوێكەماندا، ئەو نەتەوێكەى لەم رۆژەو لەم جەژنەدا بۆ تەواوى دنیا ناشكرای دەكات كە گەلێكى سەربەخۆى خاوەن ناسنامەى تايبەتى خۆیەتى. هەر لەبەر ئەمەشە رژیمة دەسلەتدارەكان و دام و دەزگا سەرکوتكەرەكانیان هەمیشەو بەتوندى رووبەرپووى ئەم ناگرە بوونەتەو، لە هەر كۆیەك كرابیتتەو، هەولێ كۆژانەو هیان داو. ناحەزانى گەل و نەتەوێكەشمان، كاتیك لەم هەولە ناپەرپەیاندا سەرکەوتنیان بە دەست نەهێنايیت، پەنایان برۆدته بەر (تایین) و لەپەناى (تایین) دا ویستوویانە، جۆش و حەماسەتى گەلەكەمان بۆ بۆنەو جەژنە نەتەوێكەكانى سارد بکەنەو لەرێگەى هەندى قسەى ناپەرپەوای وەك ئەوێ كە رەواجیان پى دەدا گوايە ناییت بە نەورۆز بووتریت جەژنو، نەورۆز لە میژووی ئیسلامدا نەبوو، نەورۆز ناشییت بۆ سالى نامەو رۆژمىرو، ناگر كردنەوێ نەورۆز داھینراو، زۆر شتى ناپەرپەوای ترى وەك ئەم قسەو قسەلۆكانە!! ئەمەش لە كاتیكدا لە سەرتاسەرى جیھانى ئیسلامیدا تەواوى ولاتان، رۆژێكیان بۆ ئاھەنگ گێران تەرخان كردوو، ناویشیان لێناو (جەژنى نیشتمانى).

بەلام بۆ ئێمەى كورد، كە نەتەوێكەى دێرىنى جیھان و ناوچەكەین، كوردستانیشمان لانكەى دووھەمى مەرقایەتیە، هیشتا لێرەو لەوێ لە گەل داھاتنى جەژنى (نەورۆز) دا، كە جەژنى نەتەوێكەى گەلى كوردستان و سەرى سالى تازەى كوردیمانە، گویمان لە هەندى قسەى وەك ئەوانەى ئاماژەمان بۆ كردن، دەبییت.

جا بۆ رەواندەوێ ئەو تۆمەت و هەلەو گومانانە سەبارەت بەم جەژنە نەتەوێكەى گەلەكەمان، وا چاكە یەكە یەكە وەلامیان بەدەینەو:-

یه گهم: هیشتا هندیك له مه بهستی نه و فرموده یه پیغه مبهه نه گه یشتوون که

ده شهرد، ریت:

(ان لکل قوم عیدا و هذا عیدنا) رواه البخاری و مسلم.

بۆیه وا بریار ده دهه که جگه له ههردوو جهژنی (ره مهزان) و (قوربان) رۆژیکی تر نییه پتی بلین جهژن، نه مهش له راستیدا وانیه، چونکه نه گه بروانینه نه و سه رچاوانه ی که شهرحی (صحيح البخاری) ده کهن، وه کو (فتح الباری) و (عمدة القاری) و (ارشاد الساری)، نهوا له راقه کردنی نه فرموده یه دا ده لین: (في قوله هذا عیدنا: وهو يوم الاضحی)، واته: له ههه ئاینیکدا جهژنیك ههیه که به ناویکه وه ناو ده نریت، به لگه بۆ نه مهش نه وهیه که وشه ی (مله) واته (دین)، واته جهژنی (ره مهزان) و (قوربان) بهم پییه نه و دوو جهژنه که ئاینه که مان بۆی داناوین و، (جهژنی ئاینی) نه ته وه که مانه، نه و بۆنه و یادو رۆژانهش که تیا یاندا گه لو نه ته وه که مان له زولم ستهم رزگار بووه یان ده بیت، ده چنه ریزی جهژنه نه ته وه ییه کا مانه وه.

(نه ورۆز) یش که له دروست بوونی ده ولته تی (ماد) وه، کردوو مانه ته سه ره تای سالی کوردیمان، گه وره ترین جهژنی نه ته وه ییمان.

بۆیه له ئاینی ئیسلامدا ده توانریت به ههه بۆنه یه کی تر بوتریت جهژن، وه که جهژنی له دایک بوون و جهژنی دایک و جهژنی ئافره تان و جهژنی نه ته وه یی و نیشتمانیی.. له م باره شه وه مامۆستا (عبدالکریم حمادی الدیان) له گو قاری (التربية الاسلامیه) دا له وه لامیکدا ده لیت: (اما تسميته عيدا فليست حراما ولا مكروهة، الا اذا اعتقدوا ان ذلك اليوم عيد وضعه الشارع). واته: ناو لینانی به جهژن حه رام نییه (مکروه) یش نییه، ته نها له و کاته دا نه بیت که نه و جهژنه به جهژنیکی ئاینی خوا کرد بزانیته.

لیروه نه وه روون ده بیته وه که ههردوو جهژنی (ره مهزان) و (قوربان) جهژنی ئاینین، چونکه خوی گه وره بۆ موسلمانانی قه رار داوه، بهم پییهش ئیمه ی کورد، وه کو گه لیک

موسلمان نهو دوو رۆژه ده کهینه جهژنو، (نه ورۆز) یش جهژنی نه ته وه بیمانه وه کو نه ته وه ی کورد، نهو رۆژه ده کهینه جهژن، چونکه رۆژی سه رکه وتنی گه لیک و، له دایک بوونی نیراده ی نه ته وه یه ک و، سه ربه خو بوونی بریاریه تی، بۆیه هه موو سالیک له م رۆژه دا یادی ده کهینه وه ده یکهینه جهژن.

هه ر نه مه شه پیناسه ی زانای به ناویانگ (ابن تیمیه) له کتیبی (اقتضاء الصراط المستقیم) دا بۆ وشه ی (العید)، که ده لیت: (العید: اسم لما یعود من الاجتماع العام علی وجه معتاد عائد اما بعود السنة او بعود الاسبوع او الشهر او نحو ذلك).

هه روه ها (ابن منظور) یش له فه رهنگی (لسان العرب) دا ده لیت:

(والعید: کل یوم فیه جمع، والعید عند العرب: الوقت الذي یعود فیه الفرح والحزن، قال ابن الأعرابي: سمی العید عیداً لأنه یعود کل سنة بفرح مُجدد) (٤٦١/٩).

(الراغب الأصفهانی) یش له (مفردات ألفاظ القرآن) دا:

(والعید ما یعود مرة بعد أخرى، وخص فی الشریعة بیوم الفطر ویوم النحر، ولما کان ذلك الیوم مجعولاً للسرور فی الشریعة كما نبّه النبی ﷺ) بقوله (أیام أکل وشرب وبعال) صار یستعمل العید فی کل یوم فیه مسرة، وعلى ذلك قوله تعالی: ﴿رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ...﴾ المائدة: ١١٤.

دووهم: زۆربه ی کات و، له ماوه ی حوکمرانی نیسلامیدا، نه م بۆنه یه هه ر زیندوو بووه و،

له پال هه ردوو جهژنه ئاینیه که دا بایه خیک ی زۆری پیدراوه و، له رۆژی (نه ورۆز) یشدا خه لکی خواردن و شیرینیان به سه ر یه کتردا به خشیه ته وه ئاههنگی گه وره شیان بۆ ساز داوه و، رۆژیکی نه وهنده خو ش بووه، تا نهو راده یه ی که (تیمامی عه لی کوری نه بو تالیب) حه زی کردوو هه موو رۆژیک (نه ورۆز) بیت، وه ک له بهرگی دووه می کتیبی (التراتب الاداریه او نظام الحکومة النبویه) ی (عبد المحی الکتانی) دا هاتوو ه که:

(جيء إلى علي بفالزوج، فأكل منه، وقال ما هذا؟ قالوا، نور النيروز، فقال: نوروزنا

في كل يوم).

له سه رده می نومه ویه کانیشدا، (نهوړۆز) کراو ته سه رده تای سال و باجو دهرامه تی

دهوله تیش به پیی سه رده تای سال و له نهوړۆزدا کو کراو ته وه.

هر لیږه شه وه، نهو ناوچانه ی که له وه رزی به هاردا، به رو بو میان نه ته هاته به ره هم و

ناماده ی باجدان نه ته بوون، نه یانویست (نهوړۆز) نه کریته سه ری سال یان دوا بخریت

بکه ویتته کو تای به هارو سه رده تای هاوینه وه، که داوا که شیان جیبه جی نه نه کرا، نه چوون

تومت و قسه ی نار ه وایان بو (نهوړۆز) ده هونی وه وه هله ده به ست.

نهم راستی یه ش ناماژه ی بو کراو له لایه ن ئیمامی (البیرونی) یه وه له لاپه ره (۲۱۶-)

(۲۱۷) ی کتیبی (الاثار الباقیه) دا، که ده لیت: (ان الملک اجتمعوا فی عهد هشام بن

عبد الملك الأموي، وشکوا الی عامله (خالد بن عبدالله القسري) و شرحوا له ما یجدوه من

الصعاب وسألوه أن یؤخر (النوروز) شهرا فابی).

هوی نهم داوا یه شیان نه وه بوو که باسمان لی کردو، (د. حسن ابراهیم حسن) له لاپه ره

(۳۵۵) ی (تاریخ الإسلام) دا ده لیت: (لان التقویم الجدید قدم یوم النوروز، فکان یجیء،

والزرع أخضر فی الوقت الذی یجب أن یدفع فیهِ الضرائب).

له سه رده می عه عباسیه کانیشدا، نهوړۆز کراو ته گرنگترین جه ژنی ره سمی و، له م

باره یه وه له بهرگی دو وه می (تاریخ الإسلام) ی (د. حسن ابراهیم) دا، دهر باره ی نهوړۆزه وه

ده لیت: (أصبحت من أهم أعیادهم الرسمية فی العصر العباسي الأول).

بو دلنیا بوونیش له وه ی که هه ردوو جه ژنی (ره مه زان) و (قوربان) مان ناونا به جه ژنی

ثاینی موسلمانان، له لاپه ره (۳۵۴) ی هه مان سه رچاوه دا ده لیت: (وکان الخلفاء یحتفلون

بالعیدين احتفالا دینیا، فیؤمنون الناس فی الصلاة ویلقون علیهم خطبة فی فضایل العید

وما یجب علی المسلمین اتباعه للمحافظة علی شعائر الإسلام).

بۆیه (ابن حجر) له (فتح الباری) (۵۶۶/۲) دا ئاماژه به خوتبهی پیغه مبهه ده کات (دروودی خوی له سهه) له ورۆژی جهژندا که فه رموویه تی (ان اول ما نبدا من یومنا هذا ان نصلي) واته: یه کهم کاریک که نه مرۆی جهژن ده یکه یه نوێژه.

ده با ئیمهش زیاتر له جاران بایه خ بهم بۆنه نه ته وه ییه و، ته وای بۆنه نه ته وه ییه کانی ترمان به دین و، تیایاندا شانازی خۆمان به کوردستانی بووغان دووبات بکهینه وه، که ناسنامه یه کی خوا کرده و، خۆی پیتی به خشیوین.

سینیه م: جینگه ی خۆیه تی لی ره داو، له بهر زۆر هۆی زاتی و بابته تی، جهخت له سهه نه وه بکهینه وه که سالتنامه ی کوردی و به کاره یێنانی له فه رمانگه و دام و ده زگا کانی هه ری می کوردستان و، له ژبانی رۆژانه ی کارو ئیشدا، هه نگاو یکی میژووییه و پیتیسته کاری بۆ بکریت، چونکه سالتنامه ی کوردی زیندوو کردنه وه ی میژووی سه دان سالتی له مه وه بهری نه ته وه که مانه و، له پرووی ناوو هه وای کهش و بارو دۆخیشه وه بۆ کوردستان زۆر گونجا وه و، به کاره یێنانشی ئاسایی و ئاسانه وه، ناوی مانگه کانی شی ده لالهت له بارو دۆخی نه و چه ند رۆژه ده کهن، بۆ نمونه:

(نه ورۆز) و (گولان) و (جۆزه ردان) مانگه کانی به هارنو، (پوشپه ر) و (خه رمانان) و (گه لاویژ) مانگه کانی هاویننو، (ره زبه ر) و (گه لاریژان) و (سه رما وه ز) مانگه کانی پایزنو، (به فرانبار) و (ریبه ندان) و (ره شه مه) مانگه کانی زستانن.

شهش مانگی یه کهمی سالت کهش، رۆژه کانی هه ر مانگیکی (۳۱) رۆژه و، شهش مانگی دووه می سالت کهش، رۆژه کانی هه ر مانگیکی (۳۰) رۆژه، جگه له (ره شه مه) که (۲۹) رۆژه و، چوار سال جاریک ده بیته (۳۰) رۆژ.

چواره م: بۆ نه وانهش که ده یانه ویت بهرگیکی نا شه رعی بکهن به بهری بۆنه نه ته وایه تیه کافماندا، وه که نه وه ی که هه ندیک کهس ده لێن ناگری نه ورۆز ره هه ندیکی دینی هه یه و بۆ په رستن کرا وه ته وه، که نه مهش بۆ چوونیکی هه له یه و دووره

له‌راستییه‌وه، چونکه دۆست و دوژمن له‌و راستیه ده‌گهن که کردنه‌وهی ناگری نه‌روژ ته‌نپا ره‌ه‌ندیکی سیاسی هه‌یه‌و، نیشانه‌و هه‌یمایه‌ک بووه بۆ گه‌یانندی هه‌والی سه‌رکه‌وتنی شوێشه‌که‌ی (کاوه) به‌ناوچه‌کانی ده‌وروبه‌ری و، ئیستاش هه‌ر هه‌مان نه‌و ره‌ه‌نده‌ سیاسی‌ه‌ی جارانی هه‌یه، ته‌نانه‌ت بێگانه‌یه‌کی وه‌کو (د. کوئته‌ر وشنه‌ر) له‌کتیبه‌ی (احفاد صلاح الدین الایوبی) دا که له‌لایه‌ن (عبدالسلام مصطفی) وه‌ کراوه‌ته‌ عه‌ره‌بی ده‌لیت: (لکن عملية اشعال النيران عند الكورد، هي عملية سياسية بحتة، فهي اشارة واضحة على رغبة الكورد في إعلان كونهم شعباً مستقلاً بذاته.. ولذلك المغزی السياسي تتم مراقبة عملية إشعال النيران ومنعها ومطاردة القائمين بها من قبل أجهزة الشرطة والأمن في البلاد المعنية).

لیره‌وه جیگه‌ی خۆیه‌تی ناماژه به‌و راستیه‌ی قورئانییه‌ش بکه‌ین که ئاگر وه‌ک هه‌ر نیعمه‌تیکی دیکه‌ی خوای گه‌وره، ده‌کریت له‌باشه‌داو ده‌شکریت له‌خراپه‌دا به‌کار به‌یتریت، بۆیه ئاگر له‌خودی خۆیدا نیعمه‌ته‌و زۆر سوودی هه‌یه وه‌ک خوای گه‌وره له‌قورئاندا ده‌فه‌رمویت:

﴿ أَفَرَأَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ ﴿٧١﴾ أَنْتُمْ أَنْشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ نَحْنُ الْمُنْشِئُونَ ﴿٧٢﴾ نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذَكُّرًا وَمَتَاعًا لِلْمُقِيمِينَ ﴿٧٣﴾ ﴾ سوره‌تی (الواقعة).

واته: له‌سووده‌کانی ئاگر نه‌وه‌یه که (تذکره‌)یه، واته بیرخه‌ره‌وه‌یه‌و دۆزه‌خ وه‌بیر مرۆقه‌کان دینیته‌وه به‌وه‌ی به‌راوردیک له‌نیوان ناگری دونیاو قیامه‌تا ده‌کریت، دووه‌میش ئاگر سوودمه‌ندییه بۆ که‌سی برسیی و ریپوارو موسافیر که ئاگر بۆ رووناک‌کردنه‌وه‌و خۆگه‌رم‌کردنه‌وه‌و ئاگادار‌کردنه‌وه‌و بانگ‌کردنی ریپوارانی دی له‌شه‌ودا بۆ شوینی ئاگره‌که به‌کارده‌هه‌یتریت.

زۆریش گرنگه ناماژه به‌و راستیه‌ی زانستی و ژینگه‌یه‌ی بده‌ین که پێویسته ئاگر

کردنه‌وه هیماو ره‌مزیی بی‌تو، له‌چهند شوینیکی دیار‌کراوی شاره‌کاندا بی‌تو، به‌داری وشک بکریته‌وه‌و دوور له‌به‌کارهینانی تایه‌و لاس‌تیک که ده‌بنه‌مایه‌ی پیسبوونی ژینگه‌و، پیوستیشه له‌سه‌یران و گه‌شته‌کانی به‌هارو نه‌ورۆزیشدا پاکوخواینی ژینگه‌به‌هه‌ند هه‌لبگرین‌و، زیان به‌ژیان و ژینگه‌نه‌گه‌یه‌نین‌و، هه‌مووشمان پابه‌ندی رینمایینه ژینگه‌بیه‌کان بین.

بۆیه لی‌ره‌وه‌و لی‌ره‌شدا ناگری نه‌ورۆز ره‌هه‌ندو ئاماژه‌یه‌کی سیاسییه‌و، هیما‌ی سه‌ربه‌خویی ناسنامه‌ی نه‌ته‌وایه‌تیمان‌ه‌و، (نه‌ورۆز)یش جه‌ژنی نه‌ته‌وه‌یی گه‌له‌که‌مانه‌و، هه‌ردوو جه‌ژنی (ره‌مه‌زان) و (قوربان)یش جه‌ژنی ئاینیی نه‌ته‌وه‌که‌مانه‌و، (سالنامه‌ی کوردی)یش به‌رجه‌سته کردنی خواستیکی میژوویی نه‌ته‌وه‌بیمان‌ه‌.

نه‌ورۆز له‌دیدي زانایانی ناوداری کوردستانه‌وه

گه‌لی کوردی موسلمان له‌هه‌موو زه‌مان و سه‌رده‌می‌کدا، کارو کرده‌وه‌و ره‌فتارو گو‌فتارو بۆنه‌و ئاهه‌نگ و شین و شایی و خوشی و ناخوشیه‌کانی خوی ده‌خاته ژێر پرسییاری شه‌رع‌و، له‌رپه‌گه‌ی زانایانی لی‌زان و خوینده‌واریشه‌وه، وه‌لامی پرسیاره‌کانی وه‌رگرتۆته‌وه. (مامۆستا مه‌لا عه‌بدو‌ل‌ل‌ا س‌ال‌ح) نامیلکه‌یه‌کی (١٩) لاپه‌ره (١٤-١٩)یشی به‌زمانی عه‌ره‌بیه‌و، ژماره‌ی سپاردنی (٥١٧)ی سالی (١٩٧١)ی زایینی دراوه‌تی‌و، له‌چاپخانه‌ی (کامه‌رانی) له‌سلیمانی چاپکراوه.

نوسه‌ر له‌پیشه‌کی کتیبه‌که‌یدا ده‌لی: (هه‌ر له‌زووه‌وه‌و له‌کاتیکی کۆنه‌وه، ته‌و باسی ناگری نه‌ورۆز که هاتیبته‌پیشه‌وه‌و، پرسییاری دروستیی و نادروستی به‌جیهینانی یاسای نه‌ورۆز کرا بی، به‌شیکی که‌م له‌خوینده‌واره‌زانا به‌رپه‌زیه‌کانمان وه‌رامی راسته‌قیینه‌ی دروستیان داوه‌ته‌وه، به‌لام به‌داخه‌وه که وه‌لامه‌که‌یان هه‌ر به‌ده‌م بووه،

نه خراوه تهوه سهر كاغز ههتا دهنگی دروستیی بهناو گهلا بلاو بیتهوه، وه خهلك بهتایبهتی هۆزی كورد به بریاره كهیان، بیروباوهپی روون بوو بیتهوه، وه دل دامهزراو بوو بی) * (پروانه ل ۳).

پاشان دهلیت: (دوای گهپرانو لیكۆلینهوه له پهراوه ئاینیهكان، سوپاس بوو خوای مهزن، وه بهیارمهتی ئهوه، ئهوا بریاری ئاگر كردهوهو شادی كردنی جهژنی نه ورۆزم له پهراوه ئاینیهكانا بهمهزهبی شافیعی و مهزهبی حهنهفی دههینا، وه بهزمانی كوردی و عه رهبی بلاو كردهوه، ههتا كهس، چی كوردو، چی برا عه ره به بهرپژه كانمان سوودو كهلكی لی وهریگرن). (ل ۴-۵).

پاشان ههر له بهشه كوردییه كهی نامیلکه كهدا دهلیت:

(ئهه جهژنهش وهكو هه موومان ئهیزانین جهژنی یاد كردهوهی رۆژیكه كه رۆلهی كوردی نه بهز كاوهی ئاسنگهری دلیر قهومیکی رزگار كرد له جهوری زوحاکی خوینمژی بهدناو...). (ل ۶).

پاشان دهلیت: (بو ئهوهی ئهوه ههواله خوشه كه بهزوتترین كات بلاویتهوه به هه موو ولاتانا، له هه موو جیگایه كدا بهتایبهتی له شوینه بهرزه كاندا ئاگر كرایسه، ههتا دی دووره كانیش گورج پی بزانه). (ل ۷).

پاشان دهنووسیته: (بهه رهنگه تیگه یشتین كه ئهه ئاگره ی كه ئیستا له نه ورۆزدا ئه كریتهوه، یادی ئهوه ئاگره یه كه لهو كاته دا ههوالی پی بلاو كراوه تهوه، وه ئاگر په رستی و ئاگری مه جوسیته نییهو، بهو ناوه وه ناکریتهوه...). (ل ۷).

پاشان دهلیت: (۱- ئه لێن ئاگر كردهوه له نه ورۆزدا مه جوسیته و ئاگر په رستییه و ئه مهش كوفره).

۲- جهژن كردن له رۆژی نه ورۆزدا چونکی ریکه وتی جهژنی مه جوسیته كان ده كات، ئاگر كردهوه په پیرهوی كرده بوو مه جوسیته كان...). (ل ۹).

۳- (تیکه ل بوونی ژنو پیاو). (۹ل).

پاشان ده لیت: (بیینه سه ر وه لامدانه وه ی نه و سی هۆیه که جه ژنی نه ورۆزی پی کفر یان حه رام کرا بوو:

۱- ناگرکردنه وه خۆی بو خۆی له هیچ کاتیک و له هیچ شوینیکدا نه کفره، وه نه حه رامه، چونکی نه گه ر ناگرکردنه وه له حه ددی زاتی خۆیا کفر یان حه رام بوایه، نه بوو دیانه تی ئیسلامیی نه و ناگره ی که برا عه ربه به پرێزه کاغمان چه نای چه ن سا له پیش ئیسلامیه ته وه هه تا ئیستا له سه ر جیگا به رزه کان کردویانه ته وه بو میوانداری، هه تا خه لک به ده م ناگره که وه بچیت، وه ببی به میوانیان، نه بوو دیانه ت نه و ناگره ی حه رام بکر دایه، وه مه نع ی بکر دایه، وه دووباره نه بوو دیانه تی ئیسلامیی نه و ناگرانه ی حه رام بکر دایه، که نه کرانه وه له سه ر کیه کان وه له جیگای به رز بو نیشانه ی بینینی مانگی یه ک شه وه یان بو گه یانندی هه والی جه ژنه کان، وه کو له کیه ی (گله زه رده) ناگر نه کرایه وه بو بینینی مانگ، وه له سلیمانی به و ناگره رۆژوویان نه گرت یان جه ژنیان نه کرد.. (۹ل).

۲- (ته لیتی جه ژنی نه ورۆز ریکه وتی جه ژنی مه جووسیه کان ته کات.. من ته لیم جاری جه ژنی مه جووسی له یه که م رۆژی ته وه لی به هارا نییه، به لکو به لانی که مه وه (ده) رۆژ له پیش جه ژنی نه ورۆزایه.. له لایه کی تره وه با بلیین جه ژنی نه ورۆز ریکه وتی جه ژنی مه جووسی ته کات.. ریک ته که وی که جه ژنی دینی خو شمان جه ژنی ره مه زان یان قوربان ریکه وتی نه ورۆز ته که ن، نه بوو دیانه تی ئیسلامیی خوشیی له و جه ژنانه دا که ریکه وتی نه ورۆز ته که ن حه رام بکر دایه، قه ت له هیچ په راویکی ئاینیدا شتی وات دیوه، یان له هیچ زانایه کی ئاینی وته ی وات بیستوه؟). (۱۱ل)

۳- (هۆی سییه مت تیکه ل بوونی ژنو پیاوه، به لئی منیش له گه لتام که تیکه ل بوونی ژنو پیاو به و چه شنه حه رامه، به لام نه م تیکه ل بوونه حه رامیکی (عارضی) یه واته

لەولایە پەیدا نەبێ وە دیتە سەر جەژنە کەمان، نەگینا جەژنە کەمان لەخۆیا حەرام و ناپەرەوا نییە، ئەمە لەلایە کەو، لەلایەکی کەو نەگەر تۆشتی (عارضی) واتە لەولایە پەیدا بوو نەکەی بە بەهانی حەرامیی نیشیی کە لەخۆیا حەلالە، نەبێ جەژنە دینیەکانی خۆشان وەکو جەژنی رەمەزان و قوربان و جەژنی خەتەنە کردن و ژنەپنەن و مەلود کردن، هەموویان حەرام بکە لەبەنەرەت بەخوات سویند دەدەم کام جەژن و شادییەک لەم جەژنە دینیانەمان تیکەل بوونی ژن و پیاوی تیا نییە؟.. لەگەڵ ئەمیشا بیستووتە لە زانا دینیەکان کە (فتوی) بپیری حەرامی ئەم جەژنانەیان دابی؟.. (ل ۱۱).

ئینجا (مامۆستا مەلا عەبدوللە سەلح) ئەم قسانەیی خۆی لەدەقیکی عەرەبیدا دادەرێژی بەم شیوەیە لەسەر کاغەزێک (کە وێنەیکە لەلایە) دەلیت:

(اذن فخرج شعب الی یوم النوروز و اظهار الفرح والسرور فيه للسبب الذي بيننا بدون وجود اي قصد من المقاصد السيئة وبدون وجود كفار يدخل معهم ويتحاببهم أو يتهادى معهم أو يدخل متعبداتهم وبدون أن يجيء ببال أحد إحدى هذه المنكرات، كيف يكون كفراً وقد قال ﷺ) (إنما الأعمال بالنيات وإنما لكل امرئ ما نوى) ولا سيما أن الشعب الكردي بصورة عامة ليس معروفا بسوء العقيدة، بل انه اكثر تمسكا بالديانة الاسلامية من باقي الشعوب والقوميات الاخرى، فكيف يكون احتفالهم بعيدهم النوروز، الخالي من تلك المنكرات، إنما فضلاً عن كونه كفراً.؟.

هَذَا مَا اسْتَنْتَجْتَهُ مِنَ الْكُتُبِ وَارْجُو مِنْ سَادَةِ الْعُلَمَاءِ الْكِرَامِ لَفْتِ نَظَرِي إِذَا يَرُونَ مُخَالَفَةَ شَرْعِيَّةٍ فِيمَا ذَكَرْتَهُ، وَتَأْيِيدِي فِيمَا إِذَا كُنْتَ مُصِيبًا وَلَكُمْ الْإِجْرُ وَالثَوَابُ).

۱۹۷۰/۳/۳۱

عبداللە صالح اسماعيل

الكاتب الاول الاضافي في محكمة جزاء كركوك

فەرموون با بزائين وه لآمى زانايانى بەرپۆز چۆن بوون (وئىنەى وه لآمه كانم بە خەتى دەستى زانايان لە لايە).

۱- شېخ محمەدى خال: بە دەستخەتى خۆى لە بەروارى ۱۶/۴/۱۹۷۰ نووسىيويتى

بۆى:

(خوئىندەوارانى خوئشەويست: نەمەى جەنابى مەلا مەبدوللآ نووسىيويتى راستە، وه رېكى ئاراي زانايانى ئىسلامە).

۲- شېخ مستەفا شېخ نەجيب قەرەداغى، مامۆستا لە مزگەوتى (مەلا

مەبدولرە حمان عازەبانى) نووسىيويتى:

(إِنَّ مَا جَاءَ عَلَيْهِ الْفَاضِلُ (الملا عبدالله) مِنْ عَدَمِ الْكُفْرِ وَالْإِثْمِ وَالْحُرْمَةِ الْذَاتِيَّةِ حَقٌّ لَارِيبَ فِيهِ، نَعَمَ أَنْ مُوَافَقَتَهُ دَائِمًا لِشُعَارِ عِبَادِ الْمَجُوسِ يَقْضِي إِلَى كَوْنِهِ مَكْرُوهًا كَمَا تَكْرَهُ الصَّلَاةَ فِي الْأَوْقَاتِ لِمُوَافَقَةِ عِبَادِ الشَّمْسِ، وَالْعِلَّةُ الْمَذْكُورَةُ مُوجُودَةٌ هُنَا، هَذَا مَا لَدَى وَاللَّهِ تَعَالَى اعْلَم).

۳- مەبدولرە حەمىد نەتروشى (قازى يەكەم) لە بەغدا دەئيت: (لقد اطلعت ما كتبه

الاستاذ ملا عبدالله، فوجدته موافقا للاصول الشرعية فأهنؤه على ذلك، وفقه الله لكل خير).

۴- شېخ محمەد قەرەداغى بەرپۆز بەرى (مەهدى سلېمانى ئەوسا، مامۆستا

لە مزگەوتى گەرەى سلېمانى، ئەوسا، دەئيت: (ان ما حرره الاستاذ الفاضل عبدالله

صالح اسماعيل هو الموافق للحق المطابق لواقع الدين الاسلامي الحنيف السمح. هذا الدين

الذي جاء للعرب والعجم والاحمر والاصفر والابيض والاسود. انه دين يسر وسرور ودين

علم وعقل يبشر الناس ولا ينفهم يقربهم ولا يبعدهم، يوحدهم ولا يفرقهم، دين واضح

المعالم سهل التقبل، فطرة الله التي فطر الناس عليها، هذا الدين ارفع من ان يعتبر امثال

هذه الامور (الاحتفال بالاعیاد القومية والوطنية) كفرا، بل وحتى اثما وحراما، ومن يقول خلاف ذلك فانه لم يفهم روح الاسلام ولا تعاليم شریعته السمحاء).

۵- مهلا سید حسنه نیمامی مزگهوتی (نائب اوغلی) کهرکوک لهو زه مانه، نویویهتی: (ان ما حرره الملا عبدالله موافق لدين الاسلام وغير موجب للكفر والاثم، ولا نکفر احدا من اهل القبلة، ولذا وقعت عليه).

۶- ماموستا حاجی مهلا (عبدالله) چرۆستانى ماموستا له مزگهوتى (مهولانا خالد) لهو کاته (۱۳/۴/۱۹۷۰) ده لیت:

(ان ما حرره الفاضل الملا عبدالله افندي من التفصيلات الرائعة والتحقيقات الفائقة لا غبار عليها..).

۷- مهلا (عبدالرحیم میرزا) ماموستا له مزگهوتی (شیخ سهلام) لهو زه مانه له بهرواری (۲/۴/۱۹۷۰) نویویهتی: (ما حرره الملا عبدالله، حفظه الله، موافق للكتب المعتمدة في مذهبي الشافعي والحنفي، وينبغي الاعتماد عليه..).

۸- حاجی مهلا (معروف عبدالکریم) ماموستای تهوسا له مزگهوتی (بن تهبهق) ده لیت: (ان ما حرره الفاضل الملا عبدالله، وفقه الله، موافق للكتب المعتمدة في مذهبي الشافعي والحنفي فيلزم الاعتماد عليه لكن قد يترتب عليه الاثم في سائر الحفلات والسرورات بأمر خارجي، اعاذنا الله من الكفر والعصيان وحفظنا من سائر الذنوب).

۹- حاجی مهلا (عبدالسلام) ماموستای تهوسا له مزگهوتی ماموستا (مهلا حوسینی پیسکه ندی) تهو زه مانه، نویویهتی: (ان ما حرره الفاضل الملا عبدالله، وفقه الله، موافق للكتب المعتمدة...).

ته مانه له پیشه وه ئاماژه مان بۆ کردن، رای زانایانی بهرپزی تهو سهرده مهی سالی (۱۹۷۰) بوون له باره ی تهو روونکردنه وهی ماموستا (مهلا عه بدوللا صالح) سه باره ت

بهوهی که نه ورۆز بۆنهیه کی نه تهوهی کوردهو، ناگری نه ورۆزیش، ناماژهی سهرکهوتنی شۆرشی کاوهی ناسنگره به سهر زولم و سته مداو، نه ورۆزیش سه ری سالی نوئی کوردیه، خۆی له خۆیدا بۆنهیه کی ره وایه و، نه گهر شتی ناسایی و نا په سه ندیش - خوا نه خواسته - له ههر بۆنهیه کدا رووبدات، نابیت به و هۆیه وه، بۆنه و جهژنیکی نه تهوهی گه له که مان له که دار بکهین.

له کۆتاییدا هه ز ده که م ناماژه به وه بکه م که هه ندیک له خوینه ران له نیو کتیه بکه نه کاندای ریان له هه ندی (فتوی) ده که ویت که دژ وه ستاوه ته وه له گه ل نه ورۆز، نه وانه دین هه مان نه و قسانه ده لینه وه، به لام له راستیدا و له شه ریه تی ئیسلامدا (الفتوی تقدیر زمانا و مکانا و اشخاصا) بنه مایه کی زۆر ره سه نه.

بۆ نمونه: راسته (ابن تیمیه) له گه ل نا هه نگی نه ورۆزو میهره جان و نه وانی تر دا نییه و، له کتیبی (اقتضاء الصراط المستقیم...) دا ناماژهی وای کردووه، به لام با په رسین: بۆچی له زه مانی نیمامی عه لی و، ماوهی حوکمی نه مه ویه کان و عه باسییه کاندای، گه رتیان له گه ل نه ورۆزدا نه بووه و، بۆچی له زه مانی (ابن تیمیه) دا، نه ورۆز به (سه لبی) قسه ی له سه ر هه بووه، له کاتی کدا ده لێن (ابن تیمیه) خۆی به ره چه له ک کورده !!

له وه لامدا ده بیت بزاین که نه و (دوو) سه رده مه له یه کدی جودا بوونه، بۆیه دوو هه لۆستی شه رعیی جیاواز هه بووه له زه مانی نیمامی عه لی و نه مه وییه کان و عه باسییه کاندای، ئیسلام ده وله تبووه، به هیتز بووه، رینگه نه بووه بۆ (بدعه و خورافات) بۆیه که س له وه نه تر ساوه به هۆی نه ورۆزه وه خه لک ناگر په رستییت.

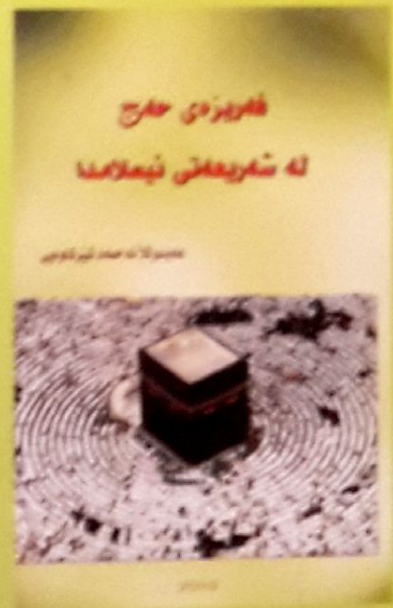
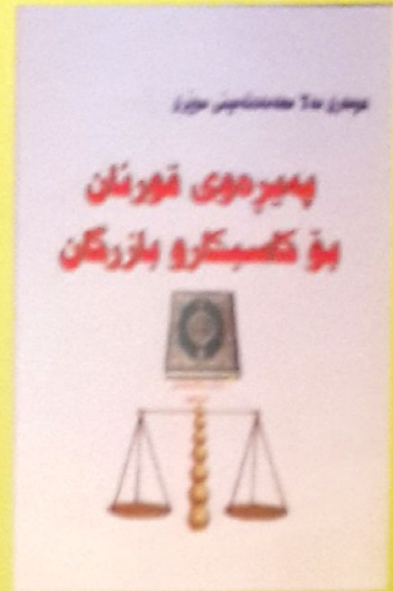
به لام (ابن تیمیه) کوری زه مانیکی دییه، کاتیک ده ولته تی عه باسی رووخا سالی (٦٥٦) ی کۆچی به رامبه ر (١٢٥٨) ی زاینی بووه، واته مه غۆل هات و هۆلاکو هات و، ده ولته نه ماو، عه قیده که وته خه ته ره وه، (ابن تیمیه) دوا ی شه ش سال له پروخانی ده ولته تی عه باسی له دایک ده بیت و، له سایه ی سه رده مه تاریکه کانی مه غۆلدا پی ده گات

لهو سهرده مه دا راستی کردوه، که پێویسته عه قیده بپاریزریت و ناگری نه ورۆزو عه قیده و عیبادهتی مه جوس نه بادا تی که ل بن لای خه لکی ساده ی سهرده می مه غول، بۆیه (فتوی) ی ناوی داوه بۆ نه و زه مانه .

نه و ه شان له بیر نه چیت که کتیبی (اقتضاء الصراط المستقیم) یش وه ک هه ر کتیبییکی دی شیکردنه وه و لی که دانه وه و شه ن کردنی بۆ کراوه له لایهن زانایانه وه، بۆ نمونه: هه ردوو به ریزان (د. عبدالرحمن عبدالجبار) و (الشیخ عبدالله الغنیمان) سه رۆکی به شی خویندنی بالاو، ماموستا له زانکۆی ئیسلامیی له شاری (المدينة المنورة) نه م کتیبی (اقتضاء الصراط المستقیم) یان دووباره خویندۆته وه و کورتیان کردۆته وه به ناوی (مهذب اقتضاء الصراط المستقیم) که تیایدا ده لێن: (أستغني عن الفصل الخاص بالتشبه بالأعاجم والتشبه بالأعراب لأنها قضايا خلافية) واته نه و به شه مان لادا که باس له (تشبه) ده کات به نه عراب و عه جه م، چونکه نه وه مه سه له یه کی خیلافییه .

سه باره ت به وه ش که (عه بدووللای کوری عه مر) گو تیبیتی (من بنی بأرض المشركين وصنع نيروزهم ومهرجانهم وتشبه بهم حتي يموت، حشر معهم يوم القيامة) لاپه ره (٩٨) نه وه به مانای نه وه یه که سی که به ره های خۆبه ناگر په رست بکات و، دارولئیسلامی جیهیشتیبیت و به قه ناعه ته وه چوویته خاکی موشریکین، که دیاره به م کاره ی کافر ده بیته . بۆیه زانایان باسی نه وه شیان کردوه که له یه کچوون له گه ل خه لکی دی که دا له هه موو شتی که دا نییه، بۆیه له (الدر المختار) دا هاتوه که (ان التشبه لا يكره في كل شيء، بل في المذموم وفيما يُقصد به التشبه) (٩٢٤/١). واته:

له نه وی دی چوون له هه موو شتی که دا مه کروه نییه، به لکو له و شتانه دا که زه م کراوون و، له و شتانه شدا یه که به نییه تی (تشبه) ده کرین.

له بلاوکراوهکاني مهکته بي ته نفيزی يه کيتی زانايانی نایینی نیسلامی کوردستان

ژماره (8)

چاپخانه ی شههاب - ههولیر